

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NILS WAHL
esitatud 27. oktoobril 2016¹

Kohtuasi C-337/15 P

**Euroopa Ombudsman
versus**

Claire Staelen

Apellatsioonkaebus — Lepinguväline vastutus — Avaliku konkursi tulemusena koostatud sobivate kandidaatide nimekirja haldamise kohta esitatud kaebuse menetlemine ombudsmani poolt —
Uurimisvolitused — Hoolsuskohustus — Mittevahaline kahju

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 41 kohaselt on liidu kodanikel õigus sellele, et liidu institut

sioonid, organid ja asutused käsitleksid neid puudutavaid küsimusi hea halduse põhimõttest lähtudes. Hoolsuskohustus või täpsemini kohustus uurida hoolikalt ja erapooletult konkreetse juhtumi kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid (edaspidi „TUM-põhimõte“)

1. ² on hea halduse põhimõtte lahutamatu osa. Seda kohaldatakse üldiselt ELi haldusasutuste tegevusele nende suhetes avalikkusega.³

2. Kas hea halduse põhimõtte rikkumine annab aga õiguse nõuda kahju hüvitamist? Eelkõige, kas see, et Euroopa Ombudsman on rikkunud TUM-põhimõtet kui sellist, on üksikisikutele õigusi andva ELi õigusnormi piisavalt selge rikkumine? Nii võib kokku võtta küsimuse, millele Euroopa Kohus peab vastama nüüd, enam kui 12 aastat pärast teedrajavat kohtuotsust Lamberts.⁴

3. Sisuliselt on Üldkohus leidnud, et TUM-põhimõtte rikkumine kujutab endast *per se* ELi õigusnormi piisavalt selget rikkumist ja et Claire Staeleni kaebuse menetlemisel või selle kaebusega seoses ei järginud ombudsman seda põhimõtet neljal eri juhul.⁵ Lisaks sellele leidis Üldkohus, et ombudsman ei vastanud mõistliku aja jooksul C. Staeleni kirjadele. Nende rikkumiste tõttu määras see kohus C. Staelenile ombudsmani institutsiooni vastu usalduse kaotamise ning aja ja energia raiskamise tunde tõttu 7000 euro suuruse kahjuhüvitise.

1 — Algkeel: inglise.

2 — Vt eelkõige kohtuotsus, 21.11.1991, Technische Universität München, C-269/90, EU:C:1991:438, punkt 14. Nagu allpool märgitud, ei ole selle põhimõtte nimetamisel olnud järjekindel, mistõttu võtan kasutusse neutraalsema lähenemise.

3 — Kohtuotsus, 16.12.2008, Masdar (UK) vs. komisjon, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 92.

4 — Kohtuotsus, 23.3.2004, Euroopa Ombudsman vs. Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, tehtud täiskoguna (edaspidi „Lamberts“).

5 — Kohtuotsus, 29.4.2015, Staelen vs. ombudsman, T-217/11, EU:T:2015:238 (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“).

4. Ma ei nõustu Üldkohtuga ja selgitan selle põhjuseid käesolevas ettepanekus. Seetõttu soovitan Euroopa Kohtul vaidlustatud kohtuotsuse tühistada ja teha otsuse esimeses kohtuastmes esitatud hagi suhtes, jättes C. Staeleni hagi põhjendamatusse tõttu rahuldamata.⁶

I. Õiguslik raamistik

5. Otsuse 94/262/ESTÜ, EÜ, Euratom⁷ artikkel 3 näeb ette:

„1. Ombudsman⁸ teostab omal algatusel või kaebuse alusel kõik uurimised, mida ta peab õigustatuks [ELi] institutsioonide ja organite tegevuses kahtlustatava haldusomavoli väljaselgitamiseks [...]

2. [ELi] institutsioonid ja asutused on kohustatud andma ombudsmanile viimase poolt nõutud teavet ja võimaldama talle juurdepääsu asjaomastele dokumentidele [...] [ELi] institutsioonide ja asutuste ametnikud ning muud teenistujad peavad ombudsmani nõudel andma tunnistusi [...]“.

II. Menetluse taust⁹

6. C. Staelen esitas 14. novembril 2006 ombudsmanile kaebuse seoses sellega, et väidetavalt oli Euroopa Parlament ebaõigesti hallanud avaliku konkursi EUR/A/151/98 tulemusena koostatud sobivate kandidaatide nimekirja, kuhu ta oli kantud konkursi edukalt läbinud isikuna.

7. Oma uurimise (edaspidi „esialgne uurimine“) tulemusel tegi ombudsman 22. oktoobril 2007 otsuse, milles järeldas, et parlament ei olnud kasutanud haldusomavoli.

8. Ombudsman otsustas 29. juunil 2010 alustada omaalgatuslikku uurimist, et uuesti hinnata, kas parlament oli kasutanud haldusomavoli (edaspidi „omaalgatuslik uurimine“).

9. Ombudsman tegi 31. märtsil 2011 otsuse, millega lõpetas eespool nimetatud uurimise ja leidis veel kord, et parlament ei olnud kasutanud haldusomavoli.

III. Menetlus Üldkohtus

10. C. Staelen esitas 20. aprilli 2011. aasta hagiavaldusega ombudsmani vastu nõude hüvitada kahju, mis väidetavalt tekkis selle tulemusel, kuidas ombudsman menetles tema eespool punktis 6 nimetatud kaebust.

11. Pärast 9. aprilli 2014. aasta avalikku istungit rahuldas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses C. Staeleni hagiavalduse osaliselt ja mõistis ombudsmanilt tema kasuks välja 7000 eurot. Ülejäänud osas jättis Üldkohus hagiavalduse rahuldamata ja mõistis kummaltki poolelt välja poole teise poole kohtukuludest.

6 — 29.6.2016 määrusega Euroopa Ombudsman vs. Staelen, C-337/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:670, ja 20.6.2016, Staelen vs. Euroopa Ombudsman, C-338/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:599, on Euroopa Kohus jätnud rahuldamata C. Staeleni apellatsioonkaebuse ja tema vastuapellatsioonkaebuse vaidlustatud kohtuotsuse peale.

7 — Euroopa Parlamendi 9. märtsi 1994. aasta otsus ombudsmani ülesannete täitmist reguleeriva korra ja üldtingimuste kohta (EÜT 1994, L 113, lk 15; ELT eriväljaanne 01/01, lk 283).

8 — Kuigi enamik käsitletavaid sündmusi leidis aset tema eelkäija ajal, viitan ma järjepidevuse huvides praegusele ombudsmanile Emily O'Reillyle, kes on sellel ametikohal olnud alates 1. oktoobrist 2013.

9 — Täies ulatuses kirjeldavad käesoleva menetluse tausta vaidlustatud kohtuotsuse punktist 339 punktid 1–42.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

12. Euroopa Kohtusse 6. juulil 2015. aastal esitatud apellatsioonkaebuses palub ombudsman Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsuse 1) osas, milles on leitud, et a) ombudsman on pannud toime mitu õigusvastast tegu, mis kujutavad endast ELi õiguse piisavalt selget rikkumist, b) tekkis mittevahaline kahju ja c) Üldkohtu tuvastatud õigusvastaste tegude ja mittevahalise kahju vahel on põhjuslik seos ning 2) osas, milles on ombudsmanilt välja mõistetud 7000 euro suurune hüvitis;
- jätta hagi põhjendamatusesse tõttu rahuldamata ulatuses, milles vaidlustatud kohtuotsus tühistatakse;
- teise võimalusena saata kohtuasi tagasi Üldkohtule osas, milles vaidlustatud kohtuotsus tühistatakse;
- mõista kohtukulud välja õiglaselt.

13. Oma 8. oktoobril 2015. aastal Euroopa Kohtusse esitatud vastuses palub C. Staelen Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebuse rahuldamata, sest see on osaliselt vastuvõetamatu ja igal juhul põhjendamatu;
- mõista ombudsmanilt mittevahalise kahju eest välja hüvitis 50 000 eurot;
- mõista ombudsmanilt välja kõik käesoleva ja esimese astme kohtumenetlusega seotud kohtukulud.

14. 6. septembri 2016. aasta kohtuistungil esitas oma seisukohad suuliselt üksnes ombudsman.

V. Analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

15. Sissejuhatava märkusena toon esile, et C. Staeleni teine väide tema vastuses ombudsmani apellatsioonkaebusele, milles ta palub Euroopa Kohtul mõista ombudsmanilt mittevahalise kahju eest välja hüvitis 50 000 eurot, on Euroopa Kohtu kodukorra artikli 174 alusel ilmselgelt vastuvõetamatu ja ulatub kaugemale nõuetest, mida vastuses apellatsioonkaebusele saab esitada.¹⁰

16. Kui pöörduda ombudsmani apellatsioonkaebuse poole, siis märkin, et sellel on viis alust.

17. Konkreetsemalt väidab ombudsman, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas, et i) pelk TUM-põhimõtte rikkumine on küllaldane, et tuvastada piisavalt selge rikkumine; ii) ombudsmani uurimise käigus institutsiooni poolt antud usutav selgitus ei vabasta ombudsmani kohustusest teha kindlaks, kas faktid, millele see selgitus tugineb, on tuvastatud; iii) ebamõistlikult hilised vastused C. Staeleni kirjadele kujutavad endast piisavalt selget ELi õiguse rikkumist, mis tingib liidu lepinguvälise vastutuse; iv) C. Staeleni usalduse kaotust ombudsmani institutsiooni suhtes võib liigitada mittevahaliseks kahjuks, ilma et seda tarvilikul määral selgitataks; v) usalduse kaotuse ja ombudsmani väidetava eeskirjade rikkumise vahel esineb põhjuslik seos.

10 — Vt kehtiva kodukorra kohta kohtujuristi ettepanek, Wathelet, komisjon vs. Andersen, C-303/13 P, EU:C:2015:340, punkt 8, ning varasema kodukorra kohta kohtuotsus, 5.7.2011, Edwin vs. Siseturu Ühtlustamise Amet, C-263/09 P, EU:C:2011:452, punktid 83 ja 84. Kohtuasjas C-338/15 P nõudis C. Staelen, et Euroopa Kohus mõistaks ombudsmanilt välja sama summa.

18. Nagu kohtuistungil selgus, siis apellatsioonkaebuse esimese väite teise kuni neljanda osa; teise väite teise osa ning kolmanda ja neljanda väite puhul vaidlustab ombudsman nii vaidlustatud kohtuotsuse sisu kui ka selle, kas Üldkohus on täitnud oma põhjendamiskohustust. Küsimus, kas Üldkohtu otsuse põhjendused on vastuolulised või ebapiisavad, on igal juhul õigusküsimus, mis sellisena on apellatsiooni korras läbivaadatav.¹¹ Lisaks sellele võib formaalne viga, mis seisneb esimeses astmes tehtud kohtulahendi väheses põhjendatuses või põhjenduste puudumises, muuta Euroopa Kohtu jaoks apellatsiooniasimes keeruliseks sisulise vea välistamise, mistõttu need kaks alust võivad põimuda.¹² Sellest tulenevalt leian, et käesoleva ettepaneku tarbeks on kõige sobilikum tegeleda vaidlustatud kohtuotsuse põhjendustega eraldi, pärast seda, kui on analüüsitud apellatsioonkaebuse iga väidet. Seda ma nüüd teengi.

B. Apellatsioonkaebuse esimene väide: liidu vastutuse tingib TUM-põhimõtte rikkumine ombudsmani poolt esialgse uurimise käigus

1. Poolte väited

19. Ombudsmani apellatsioonkaebuse esimene väide on jaotatud neljaks osaks: esimene osa, mis on seotud asjaoluga, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis üldiselt, et TUM-põhimõtte igasuguse rikkumise korral on tegemist ELi õigusnormi piisavalt selge rikkumisega, ja kolm osa, mis on seotud kolme korraga, mil Üldkohus leidis, et ombudsman rikkus nimetatud viisil esialgse uurimise käigus seda põhimõtet. Need kolm osa puudutavad: i) seda, et ombudsman on oma 22. oktoobri 2007. aasta otsusega moonutanud Euroopa Parlamendi 27. märtsi 2007. aasta arvamuse sisu, ii) seda, et väidetavalt jättis ombudsman uurimata, kas parlament oli teavitanud teisi institutsioone sellest, et C. Staelen lisati avaliku konkursi EUR/A/151/98 tulemusena koostatud konkursi edukalt läbinud isikute nimekirja (edaspidi „vaidlusalune teave“); ning iii) seda, et väidetavalt jäeti kontrollimata, kas vaidlusalune teave edastati parlamendi enda peadirektoraatidele.

20. Ombudsman leiab, et Üldkohtu üldine käsitusviis – mis ilmneb eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 – ei ole ELi õigusega kooskõlas. Ta väidab, et ametiasutused, kellele viidatakse, ei toeta Üldkohtu järeldusi. Lisaks sellele leiab ombudsman, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 141–145 leidis Üldkohus vääralt, et kolme käsitletud üksikjuhtumi puhul oli tegemist ELi õigusnormi piisavalt selgete rikkumistega.

21. C. Staelen väidab, et ombudsman ajab omavahel segi talle otsuse 94/262 artikliga 3 antud õiguse algatada uurimine ja viisi, kuidas seda uurimist tuleb läbi viia, ning et ombudsman väidab vääralt, et vaidlustatud kohtuotsusest tuleneb, et iga viga kujutab endast TUM-põhimõtte rikkumist ja toob kaasa tema vastutuse. Lisaks sellele väidab C. Staelen, et see, kas ombudsman on parlamendi 22. märtsi 2007. aasta arvamust moonutanud, on faktiline hinnang, mis ei ole apellatsiooni korras vaidlustatav. C. Staelen väidab, et ombudsman palub Euroopa Kohtul lahjendada apellandi lepinguvälise vastutuse tingimusi, mis oleks vastuolus kohtuotsusega Lamberts. Vastusena apellatsioonkaebuse esimese väite teisele ja neljandale osale väidab C. Staelen veel, et Üldkohus ei ole rikkunud õigusnorme.

11 — Kohtuotsus, 16.12.2008, Masdar (UK) vs. komisjon, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika.

12 — Vt näiteks kohtuotsus, 12.7.2005, komisjon vs. CEVA ja Pfizer, C-198/03 P, EU:C:2005:445, punktid 67–69. Vt ka kohtuotsus, 9.9.2008, FIAMM jt vs. nõukogu ja komisjon, C-120/06 P ja C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 89.

2. Hinnang

a) Vastuvõetavus

22. C. Staeleni väide, et apellatsioonkaebuse esimese väite esimene ja kolmas osa on nende faktilise laadi tõttu vastuvõetamatud, ei ole põhjendatud.

23. Esimese väite esimene osa on tegelikult selgelt õigusküsimus, kuivõrd see puudutab seda, kas TUM-põhimõtte rikkumise näol on tegemist üksikisikutele õigusi andva ELi õigusnormi piisavalt selge rikkumisega. Mis puudutab apellatsioonkaebuse esimese väite teisi osi, siis kuigi need on arusaadavalt seotud faktiliste hinnangutega – nimelt seoses kõnealuse teabe edastamisega –, on ombudsmani vastuväide õiguslikku laadi: kas teabe edastamise (või selle edastamata jätmise) uurimata jätmine on ELi õigusnormi piisavalt selge rikkumine. Nii, nagu ombudsman oma vastuses väitis, hõlmab see vähemalt Üldkohtu tuvastatud asjaoludele antud õigusliku hinnangu ja selle pinnalt tehtud õiguslike järelduste analüüsimist, milleks Euroopa Kohus on apellatsioonimenetluses selgelt pädev.¹³

b) Apellatsioonkaebuse esimese väite esimene osa: mõõdupuu, mida tuleb kasutada, kui hinnatakse, kas ombudsman on rikkunud TUM-põhimõtet viisil, mis tingib liidu lepinguvälise vastutuse

i) Üldised märkused TUM-põhimõtte ulatuse kohta

24. Kohustus uurida konkreetse juhtumi kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid hoolikalt ja erapooletult on ELi haldusõiguses hästi juurdunud. See on hästitoimiva halduse olemuslik tunnus, kuigi selle täpsed õiguslikud piirid ei ole selged.¹⁴ Võib-olla seetõttu on TUM-põhimõttele mõnikord viidatud kui „hoolsus“kohustusele ja seetõttu on see ehk toetanud ka sellega külgnevaid haldusõiguse põhimõtteid nagu erapooletus ja juhtumi õigeaegne käsitlemine.¹⁵

25. Selle põhimõtte (või kohustuse) tahk, mis on esiplaanil käesolevas kohtuasjas, on see, kui kaugele peab asutus minema, et selgitada ja uurida konkreetse juhtumi faktilist alust.

26. Selle kohtuasja eripära ei seisne mitte selles, kas Üldkohtul oli õigus järeldada, et ombudsman oli mitmel korral rikkunud TUM-põhimõtet. Pigem puudutab see peamiselt seda, kas Üldkohtul oli õigus järeldada, et kõnealused rikkumised olid sedavõrd olulised, et töid endaga kaasa liidu lepinguvälise vastutuse. Need küsimused ajendavad mind järgnevalt põgusalt mõtisklema TUM-põhimõtte ulatuse üle.

27. Esmalt väljendub TUM-põhimõte vähemalt kahel tasandil: ELi siseses haldussüsteemis ja liikmesriigi tasandil, kui riigi haldusasutused rakendavad ELi eeskirju. Käesoleva ettepaneku keskmes on esimesena nimetatu.¹⁶

28. Lühidalt öeldes sisaldab TUM-põhimõte kahte vastandlikku vaatenurka: arvestamist haldusasutuste ja üksikisikutega.

13 — Vt muu hulgas kohtuotsus, 19.7.2012, Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon ning komisjon vs. Alliance One International jt, C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 84.

14 — Samamoodi, vt Craig, P., kommentaar harta artikli 41 kohta teoses Peers, S., jt. (toim), „The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary“, Hart Publishing, Oxford, 2014, lk 1078, punkt 41.28.

15 — Vt sel teemal Mihaescu Evans, B., „The right to good administration at the crossroads of the various sources of fundamental rights in the EU integrated administrative system“, Luxembourg Legal Studies, 7. kd, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2015, lk 392 jj (selle teema käsitlemisega seotud taksonoomiliste vastuolude kohta vt eelkõige lk 394–401).

16 — Viimati nimetatu osas vt Rootsi käsitlust: Reichel, J., „God förvaltning i EU och i Sverige“, Jure Publishing, Stockholm, 2006, lk 489 jj.

29. Ühelt poolt ei ole haldusasutused ilmselt kõiketeadjad. Nõue, et haldusasutus kasutaks uurimistoiminguid ka seoses kõige tähtsusetumate küsimustega, mille tulemus on konkreetse juhtumi käsitlemise seisukohalt väheoluline, võib osutada ebaproportsionaalseks ja olla vastuolus riigi vahendite tõhusa kasutamisega. Lisaks sellele on asjaoludest tulenevalt ilmne, et mõnikord on mõistlikum nõuda, et üksikisikud, kelle juhtumeid käsitletakse, esitaksid vajaliku teabe, kui nad saavad seda teavet hõlpsasti anda¹⁷ – nii on see eriti nende juhtumite puhul, mis puudutavad avaldusi. Lisaks võib haldusasutuse täiendava teabe kogumise õigust piirata koostoime muude õigusnormidega, näiteks nendega, mis puudutavad konfidentsiaalsust. Lõpuks ei ole TUM-põhimõte imerohi. Kuigi see kohustab haldusasutusi tegutsema hoolsalt ja ettevaatlikult, ei tähenda see, et haldusasutused peavad kaitsma ettevõtjaid kogu kahju eest, mis kaasneb tavapäraste äririskidega.¹⁸

30. Teisalt on riigi haldusasutused tavaliselt suured ja hästi varustatud ning saavad seetõttu juhtumeid lahendada, nõu anda ja asjassepuutuvat teavet koguda paremini kui eraisikud.¹⁹ Seega, kuigi üksikisikutelt võidakse nõuda, et nad aitaksid uurimisele kaasa, edastades kogu teabe, mida nad saavad hankida, peab haldusasutus sellegipoolest uurimise läbi viima suurima võimaliku hoolsusega, et hajutada võimalikke kahtlusi.²⁰ Tegelikult peavad ametiasutused kasutama kõiki võimalikke vahendeid, et tuvastada asjaolud, millest konkreetse juhtumi korral sõltub ELi õigusnormide kohaldamine.²¹ Seega on küsitav, kas TUM-põhimõtet saab lahendada, soovides kergendada haldusasutuste koormust või vähendada riigi kulutusi, välja arvatud juhul, kui selle tegemata jätmine tähendaks selgelt seda, et see koormus või need kulutused ületaksid mõistlikkuse piiri.²² Lõpuks ei ole põhjust leevendada TUM-põhimõttest tulenevaid kohustusi juhul, kui konkreetse juhtumi uurimine haldusasutuse poolt võib viia karistuse määramiseni.²³

31. Selles kontekstis on õigusriigi põhimõttele rajatud liidus ülimalt oluline, et ELi haldusasutused püüaksid kogu aeg võtta vastu sisult õigeid otsuseid, tehes seda kooskõlas üldpõhimõttega, et haldusasutused peavad tegutsema seadustega kooskõlas. Seega peavad ELi ametiasutused konkreetse juhtumi uurimisel koguma võimalikult õigel ajal ja viivitamata kogu teabe, mis asjaolusid arvestades on selle lahendamiseks vajalik ja piisav ning võimaldab kavandataval tulemusel ka võimalikule kohtulikule kontrollile edukalt vastu pidada. Haldusasutuse kogutud teave peab minimaalselt võimaldama seda, et tulemust, mida ta poolelioleva juhtumi jaoks kavandab, peetakse sobivaks ja mitte ebamõistlikuks.²⁴ Mingil juhul ei saa seega välistada, et ametiasutusel võib tekkida vajadus kasutada rohkem vahendeid, kui esialgu kavandatud.

32. Kuna samas ei ole harta artiklis 41 ega ka mujal esmases õiguses mingeid sellesisulisi viited, on hinnangu andmine sellele, kas haldusasutused on täitnud oma kohustust uurida piisaval määral kõiki konkreetse juhtumi asjassepuutuvaid asjaolud, oma olemuselt juhtumipõhine. Konkreetsemalt sõltub see eelkõige kahest tegurist: esmalt käsitletava juhtumi *faktilistest asjaoludest* ja teiseks sellest, kuidas tõlgendatakse *konkreetsed ELi õigusnorme*, mis kõnealust menetlust ja haldusasutuse sellekohast tegevust reguleerivad.²⁵

17 — Vt selle kohta kohtuotsus, 11.11.1986, Irish Grain Board, 254/85, EU:C:1986:422, punkt 19. Vt Hoffmann, H., „Inquisitorial Procedures and General Principles of Law: The Duty of Care in the Case Law of the European Court of Justice“, Jacobs, L., ja Baglay, S. (toim), „The Nature of Inquisitorial Processes in Administrative Regimes: Global Perspectives“, Ashgate, Farnham, 2013, lk 165.

18 — Kohtuotsus, 16.12.2008, Masdar (UK) vs. komisjon, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 93.

19 — Vt selle kohta kohtuotsus, 28.6.2007, Internationaler Hilfsfonds vs. komisjon, C-331/05 P, EU:C:2007:390, punkt 24.

20 — Vt selle kohta kohtuotsus, 11.11.1986, Irish Grain Board, 254/85, EU:C:1986:422, punkt 16.

21 — Seoses riigi ametiasutuste kohustusega koguda andmeid, kui nad rakendavad ELi õigusnorme, vt kohtuotsus, 21.9.1983, Deutsche Milchkontor jt, 205/82–215/82, EU:C:1983:233, punkt 35.

22 — Riigi ametiasutuste piirangute kohta EMÜ asutamislepingu artiklile 36 (nüüd ELTL artikkel 36) tuginemisel vt kohtuotsus, 20.5.1976, de Peijper, 104/75, EU:C:1976:67, punkt 18.

23 — Võrdle selles osas eeskirjadega, mis reguleerivad käesolevaga seotud, kuigi erinevat töendamiskoormuse küsimust, näiteks nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205), muudetud redaktsioonis, artiklit 3 ning seose kohta TUM-põhimõtte ja töendamismõnede vahel näiteks 3. aprilli 2014. aasta kohtuotsust Prantsusmaa vs. komisjon, C-559/12 P, EU:C:2014:217, punkt 63.

24 — Vt selle kohta kohtuotsus, 22.10.1991, Nölle, C-16/90, EU:C:1991:402, punkt 13.

25 — Vt selle näitena kohtuotsus, 6.11.2008, Madalmaad vs. komisjon, C-405/07 P, EU:C:2008:613, punktid 56, 57, 66 ja 67.

33. Mis puudutab lõpetuseks kahju hüvitamist, siis tuleneb kohtupraktikast, et TUM-põhimõtte rikkumine võib põhimõtteliselt anda aluse hüvitise maksmiseks.²⁶ Eelkõige on (praegune) Üldkohus täpsustanud, et „kui on tuvastatud rikkumine, mida haldusorganid analoogsetel asjaoludel tavapäras hoolsust järgides ei oleks toime pannud, siis toetab see järeldust, et [ELi] institutsiooni käitumine on olnud ebaseaduslik ning toob [ELTL artikli 340] alusel kaasa [liidu] vastutuse“.²⁷ See, et Üldkohus on kasutanud sõna „toetab“, näib viitavat asjaolule, et see kriteerium ei asenda liidu lepinguvälise vastutuse tuvastamise tavapäraseid kriteeriume; kohtupraktikas on aga kasutatud mitmesuguseid termineid.²⁸ Euroopa Kohus ei ole oma praktikas sellist võrdlevat testi kehtestanud²⁹ ja viitab hoopis „hoolsuse puudumisele, [mis] muutub üha ilmsemaks“.³⁰

ii) Sisulised küsimused

34. Selle sissejuhatava fooni taustal pöördun nüüd lähenemisviisi poole, mida Üldkohus kasutas vaidlustatud kohtuotsuses ja mida ombudsman on kritiseerinud, konkreetsemalt selle punktide 85–88 poole.

35. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 leidis Üldkohus, et „piisab juba [TUM-põhimõtte] rikkumisest, et tuvastada piisavalt selge rikkumise esinemine“.³¹ Nagu ombudsman märkis, on tegemist kohtupraktika moonutamisega: Euroopa Kohus on järjekindlalt rõhutanud, et kui kõnealune liidu organi „kaalutusõiguse ulatus on väga väike või olematu, *võib* piisavalt selgeks rikkumiseks pidada lihtsalt [liidu] õiguse rikkumist“.³² Ja see ei ole sugugi üllatav. Tõepoolest on liidu vastutuse eeltingimus, et asjassepuutuv ELi organ on oma kaalutusõiguse piire *ilmselgelt ja oluliselt* ületanud; see, kas organ on võtnud üldise või üksikmeetme, ei ole selle piiri kindlakstegemisel otsustav kriteerium.³³ Vastutuse tekkimine sõltub paljudest mitteammendavatest teguritest – neist üks, aga mitte ainus, on ELi organile jäetud kaalutusõiguse ulatus.³⁴ Teisisõnu ei too mitte iga viga kaasa liidu lepinguvälist vastutust; selleks on vaja midagi enamat. TUM-põhimõtet puudutav Euroopa Kohtu praktika, millele on viidatud eespool punktis 33, kinnitab seda: hoolsuse puudumine peab olema *ilmselge*. Vastasel juhul ei oleks suurt vahet ELTL artikli 263 alusel esitatava tühistamishagi ja ELTL artikli 268 alusel esitatava kahju hüvitamise hagi vahel.

26 — Vt kohtuotsus, 16.12.2008, Masdar (UK) vs. komisjon, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 91.

27 — Vt kohtuotsused, 12.7.2001, Comafica ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99, EU:T:2001:184, punkt 134, ja 17.3.2005, Agraz jt vs. komisjon, T-285/03, EU:T:2005:109, punkt 40 (9. novembri 2006. aasta kohtuotsusega Agraz jt vs. komisjon, C-243/05 P, EU:C:2006:708, apellatsioonkaebuse tulemusel muudetud üksnes seoses kahju küsimusega; komisjon ei esitanud apellatsioonkaebust seoses järeldusega, et oli toimunud ELi õiguse piisavalt selge rikkumine).

28 — Näiteks lisas (praegune) Üldkohus oma 12. juuli 2001. aasta kohtuotsuse Comafica ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99, EU:T:2001:184, punktis 144, et „tuvastamine, et institutsioon on teinud vea või eeskirju eiranud, ei ole iseenesest piisav, et tingida [liidu] lepinguvälist vastutust, *välja arvatud juhul, kui seda viga või eiramist iseloomustab hoolsuse puudumine*“ (kohtujuristi kursiiv). Oma 18. septembri 1995. aasta kohtuotsuse Nölle vs. nõukogu ja komisjon, T-167/94, EU:T:1995:169 (nn „Nölle II“), punktis 89 eristas (praegune) Üldkohus TUM-põhimõtte täielikku järgimata jätmist ja sellest tulenevate kohustuste ulatuse nõuetekohast arvestamata jätmist.

29 — Vrd kohtuotsus, 28.6.2007, Internationaler Hilfsfonds vs. komisjon, C-331/05 P, EU:C:2007:390, punkt 24, milles kahju hüvitamise nõude menetluse kontekstis mõeldamises viidati „hoolsusele, mida suur ja hästvarustatud organisatsioon peab temaga seotud isikute suhtes üles näitama“.

30 — Kohtuotsused, 9.12.1965, Société anonyme des laminaires, hauts fourneaux, forges, fonderies ja usines de la Providence jt vs. High Authority, 29/63, 31/63, 36/63, 39/63–47/63, 50/63 ja 51/63, EU:C:1965:120, punkt 937 (kahjuhüvitis mõisteti välja), ning 30.1.1992, Finsider jt vs. komisjon, C-363/88 ja C-364/88, EU:C:1992:44, punkt 22 (kahjuhüvitis jäeti välja mõistmata). Vt ka kohtuotsus, 15.3.1995, COBRECFA jt vs. komisjon, T-514/93, EU:T:1995:49, punkt 70, kus (praegune) Üldkohus viitas „hoolsuse ilmselge puudumisele“.

31 — Termin, mida on kasutatud kohtuotsuse prantsuskeelses versioonis – seega kohtumenetluse keeles – on „suffit“ (piisav).

32 — Vt näiteks kohtuotsused, 4.7.2000, Bergaderm ja Goupil vs. komisjon, C-352/98 P, EU:C:2000:361, punkt 44; 12.7.2005, Komisjon vs. CEVA ja Pfizer, C-198/03 P, EU:C:2005:445, punkt 65, ja 19.4.2007, Holcim (Deutschland) vs. komisjon, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 47 (kohtujuristi kursiiv).

33 — Kohtuotsus, 4.7.2000, Bergaderm ja Goupil vs. komisjon, C-352/98 P, EU:C:2000:361, punkt 46; vt ka kohtuotsus, 19.4.2007, Holcim (Deutschland) vs. komisjon, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 49.

34 — Vt kohtuotsus, 5.3.1996, Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punktid 55–57.

36. Üks asi on see, et Üldkohtu viidatud kohtuotsus Schneider Electric ei kinnita vaidlustatud kohtuotsuses võetud seisukohta³⁵, veelgi hullem aga see, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 esitatud väide ei ole kokkusobitav ka selle punktides 71 ja 72 esitatud – õige – kokkuvõttega kohtupraktikast, mis käsitleb liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi.

37. Lisaks sellele ei põhjenda vaidlustatud kohtuotsuse punktile 86 eelnevad Üldkohtu väited selles punktis tehtud järeldust.

38. Kõigepealt leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86, et ombudsmanil ei ole kaalutusõigust küsimuses, kas konkreetsel juhul on hoolsuskohustust järgitud. Isegi kui see seisukoht on õige, on see kontekstist välja rebitud. On küll õige, et ombudsmani kaalutusõigus ei vabasta teda TUM-põhimõtte järgimisest, kuivõrd tegemist on õiguse üldpõhimõttega, mida ELi haldusasutused peavad alati järgima.³⁶ Lähtudes sellest, mida ma väitsin eespool punktis 32, sõltub selle järgimine aga eelkõige sellest, kas ja kuidas otsustab ta oma uurimist läbi viia. TUM-põhimõtte järgimine on tegelikult faktiküsimus. Seega, mis puudutab ombudsmani tegevust, siis sõltub TUM-põhimõtte järgimine konkreetsetest asjaoludest, mis omakorda sõltuvad sellest, kuidas ta on oma ulatuslikku kaalutusõigust kasutanud.

39. On kõnekas, et Üldkohus näib sellest probleemist teadlik olevat. Tõepoolest, ta püüab kohe piirata vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 esitatud üldise seisukoha ulatust, märkides punktis 87, et hoolsuskohustuse rikkumist ei kujuta endast mitte kõik ombudsmani toime pandud rikkumised, vaid üksnes sellised, mille tõttu ei olnud tal võimalik hoolikalt ja erapooletult uurida kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid.³⁷

40. Teiseks tuleneb üks keskseid argumente, mis viis Üldkohtu järelduseni, et TUM-põhimõtte rikkumine ombudsmani poolt oli küllaldane, et tuvastada ELi õiguse piisavalt selge rikkumine, punkti 85 viimasest lausest. Seal leidis Üldkohus, et TUM-põhimõtte järgimine ombudsmani poolt on eriti oluline, arvestades talle ELTL artikli 228 lõikega 1 ja otsuse 94/262 artikli 3 lõikega 1 antud ülesandeid.

41. Lihtsalt öeldes nõudis Üldkohus selle põhimõttelise seisukohaga, et ombudsman oleks „püham kui paavst“. See on aga vastuolus Euroopa Kohtu otsusega Lamberts, mis asetas ombudsmani seoses liidu lepinguvälise vastutusega teiste ELi organitega võrdsesse positsiooni. Nagu kohtuotsuses Lamberts rõhutati, ei tingi ombudsmani ülesannete eripära rangema standardi kohaldamist. Pigem saab väita, et see kahjustaks ombudsmani tegevust: tagada, et ELi organid järgivad vabatahtlikult hea halduse põhimõtet, ja kui see nii ei ole, kasutada sunnivabu (nn pehme õiguse) meetmeid.³⁸ Eelkõige on tal ulatuslik kaalutusõigus viia läbi uurimisi, nii nagu ta vajalikuks peab, seejuures on tal üksnes kohustus teha tulemuse saavutamiseks kõik võimalik.³⁹ Vastupidi C. Staeleni väidetele ei puuduta see kaalutusõigus mitte üksnes seda, kas alustada uurimist, vaid ka „kaebuste [...] lahendamise viisi“⁴⁰, mille hulgas on samuti uurimismeetme kohaldamise sobivus vastavalt otsuse 94/262 artikli 3

35 — Kohtuotsus, 11.7.2007, Schneider Electric vs. komisjon, T-351/03, EU:T:2007:212, punktid 117 ja 118: „Kui kõnealusel institutsioonil on üksnes märkimisväärselt piiratud, kui mitte olematu kaalutlusruum, võib ühenduse õiguse vähim rikkumine olla piisav, et tuvastada ühenduse õiguse piisavalt selge rikkumise olemasolu [...] Samasugune on olukord siis, kui kostjaks olev institutsioon on rikkunud üldist hoolsuskohustust (vt selle kohta [kohtuotsus, 27.3.1990, Grifoni vs. komisjon, C-308/87, EU:C:1990:134], punktid 13 ja 14) või kui ta kuritarvitas materiaalõigus- või menetlusnorme nende kohaldamisel“ (kohtujuristi kursiiv). Lisaks sellele ei leidnud Euroopa Kohus viimati nimetatud kohtuotsuses, et liidu lepinguvälise vastutuse tekkimiseks piisab TUM-põhimõtte mis tahes rikkumisest.

36 — Vt Hoffmann, H., *op.cit.*, lk 153 ja 154, kus ta väidab, et „[ELi haldusõiguse] kohaldatavad eeskirjad ja põhimõtted on seotud haldustegevuse kõigi tahkudega, olgu selleks siis teisene õigus ja halduseeskirjade kehtestamine või üksikjuhtumitel otsuste tegemine. Neid kohaldatakse sõltumata sellest, kas otsus tugineb objektiivsetele kriteeriumidele või on administratsioonil teatud kaalutusõigus“ ja eelkõige lk 158, kus on öeldud, et „hoolsuskohustus on kohaldatav kõigile haldusmenetluse etappidele“.

37 — Samavõrd kõnekas on ombudsmani poolt välja toodud asjaolu, et vaidlustatud kohtuotsuse ilmseid hindamisvigu käsitleva II.C.2. osa punktis 205 leidis Üldkohus, et ombudsman on rikkunud TUM-põhimõtet omaalgatusliku uurimise kontekstis.

38 — Vt selle kohta kohtuotsus, 28.6.2007, Internationaler Hilfsfonds vs. komisjon, C-331/05 P, EU:C:2007:390, punkt 26.

39 — Kohtuotsus Lamberts, punkt 50.

40 — Kohtuotsus Lamberts, punkt 52.

lõigetele 2 ja 3. See selgitab, miks Euroopa Kohus on leidnud, et „kodanik suudab *erandjuhtudel* tõendada, et ombudsman on oma ülesannete täitmisel piisavalt selgelt rikkunud [ELi] õigust, nii et see võib asjaomasele kodanikule kahju tekitada“.⁴¹ Vastutus TUM-põhimõtte *mis takes* rikkumise eest, nagu näitab vaidlustatud kohtuotsus, ohustab seda kaalutlusõigust ja seega ka seda ülesannet.

42. Veelgi enam, Üldkohtu arusaam, et ombudsman peab juhtima eeskju kaudu, viitab sellele, et tema seisukohad on teiste omadest kuidagi kaalukamad. Kui see aga nii oleks, siis ei oleks mõistuspärane, kui Euroopa Kohus keelduks tunnustamast ombudsmani otsuste siduvat iseloomu seoses küsimusega, kas ELi organ on järginud hea halduse põhimõtet, nagu ta seda tõepoolest on.⁴²

43. Seega leian, et järeldades vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86, et „piisab juba [TUM-põhimõtte] rikkumisest, et tuvastada piisavalt selge rikkumise esinemine“, on Üldkohus rikkunud õigusnormi.

44. Lõpetuseks leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88, et TUM-põhimõtte eesmärk on anda üksikisikutele õigusi. Kuivõrd ombudsman ei vaidlusta seda järeldust, on minu järgmised tähelepanekud öeldud puhtalt *obiter dictum*’i korras.

45. Selle järelduse põhjendusena viitas Üldkohus omaenda kohtupraktikale, milles oli TUM-põhimõttele viidatud kui „reeglile, mis kaitseb üksikisikuid“.⁴³ Minu teada ei ole Euroopa Kohus kunagi midagi sellist väitnud.⁴⁴ Teisalt viitab harta V jaotises „Kodanike õigused“ paiknev artikkel 41, mille osaks TUM-põhimõte on, iseendale kui „õigusele“ heale haldusele. Lisaks sellele saab selle artikli 52 lõike 1 kohaselt „õigusi“ „teostada“ ja ELi asutused peavad neid harta artikli 51 lõike 1 kohaselt „austama“.⁴⁵

46. Teisalt, nagu on välja toodud harta artikli 52 lõike 5 selgitusena, on õigused, mida tuleb austada, *subjektiivsed* õigused. Siin on võimalik väita, et TUM-põhimõtte tegelik eesmärk on kaitsta ühist hüve, tagades, et haldusasutused tegutsevad üldiselt viisil, mis on kooskõlas õigusriigi põhimõttega. Eriti on see nii ombudsmani puhul, kelle ülesanne ei ole mitte kaebuses esitatud nõuete rahuldamine, vaid otsuse 94/262 artikli 2 lõike 1 kohaselt pigem haldusomavoli avastamine ELi asutuste tegevuses. See eesmärk võib langeda kokku konkreetse üksikisiku – praegusel juhul C. Staeleni – erahuviga, kuid seda ei saa alati eeldada. Seda kinnitab ka kohtuotsuse Nölle II õige tõlgendamine: see kohtuotsus viitab konkreetselt haldusmenetluses osalevate poolte õiguslikule või faktilisele rollile.⁴⁶ Seetõttu, nagu on kirjeldatud tagapool punktis 91, leian ma, et see, kas konkreetse juhtumi puhul kaasneb selle põhimõtte eiramisega üksikisikule antud õiguse rikkumine, on faktiküsimus.

47. Seega leian ma, et vaidlustatud kohtuotsuse punkt 88 on liiga kategooriline. Möönan aga, et ombudsman ei ole seda otsuse osa vaidlustanud.

48. Olgu kuidas on, eeltoodust tuleneb, et apellatsioonkaebuse esimese väite esimene osa on põhjendatud.

41 — Kohtuotsus *Lamberts*, punkt 52 (kohtujuristi kursiiv). M. Suksi, kes kommenteerib seda kohtuotsust ajakirjas *Common Market Law Review*, nr 42, Kluwer Law, Madalmaad, 2005, lk 1773, väidab, et Euroopa Kohus on kujundanud „enesepiiramise põhimõtte“.

42 — Vt selle kohta kohtuotsus, 25.10.2007, Komninou jt vs. komisjon, C-167/06 P, ei avaldata, EU:C:2007:633, punkt 44.

43 — Kohtuotsus Nölle II, punkt 76.

44 — Küsimusele, kas otsuse 94/262 järgi annavad ombudsmani volitused õigusi üksikisikutele, on (praegune) Üldkohus vastanud eitavalt, vt kohtuotsus, 10.4.2002, *Lamberts vs. Euroopa Ombudsman*, T-209/00, EU:T:2002:94, punkt 87.

45 — Pärast seda, kui Euroopa Kohus tegi kohtuotsuse *Lamberts*, on harta muutunud siduvaks. Harta tõlgendamise suunistena antud selgitustes (ELT 2007, C 303, lk 17), mida ELL artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu ja harta artikli 52 lõike 7 kohaselt tuleb selle tõlgendamisel arvesse võtta, nimetatakse seoses artikliga 41 kohtuotsust Nölle II.

46 — Kohtuotsus Nölle II, punkt 76.

c) Apellatsioonkaebuse esimese väite teine osa: kui tõsine on TUM-põhimõtte rikkumine, mis seisneb parlamendi 22. märtsi 2007. aasta arvamuse moonutamises

49. Apellatsioonkaebuse esimese väite teine osa on samuti põhjendatud.

50. Tõepoolest võrdsustas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 142 vea, mis seisnes parlamendi 22. märtsi 2007. aasta otsuse sisu moonutamises, hooletusega uurimisülesannete täitmisel, mis kujutas endast ELi õiguse piisavalt selget rikkumist. Üldkohus leidis lihtsalt, et „ombudsmanil [ei ole] dokumendi sisu arvessevõtmisel kaalutusõigust“.

51. Kuigi see vastab tõele, ei piisa sellest seisukohast, et tuvastada eksimuse raskust. Eelkõige ei uurinud Üldkohus seda, kas see viga oli tahtlik ja kas see oli vabandatav⁴⁷ – eelkõige seoses sellega, et ombudsman väitis esimeses kohtuastmes, et tegemist oli pelga veaga, mis hiljem parandati. Igal juhul ei puutu asjasse see, et ombudsman tunnistas vea tegemist.

52. Eelkõige näib mulle, et käesolev kohtuasi erineb põhimõtteliselt kohtuasjast M. See, et ombudsman parandas algse vea (mis seisnes selles, et ombudsmani otsuse avalikus versioonis nimetati üht ELi ametnikku seoses haldusomavoliga), ei vähendanud selles kohtuasjas asjassepuutuvate ELi õigusnormide rikkumise raskust.⁴⁸ Seevastu käesolevas kohtuasjas ei ole parlamendi 22. märtsi 2007. aasta arvamuse sisu moonutamise raskus minu jaoks nii ilmselge, eelkõige seoses sellega, miks viga ei võinud parandada.

53. Asjaolu, et Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 102, et „selle vea [...] puhul on tegemist hooletusega [...] sellise asjaolu arvessevõtmisel, mida ombudsman ise tähtsaks pidas“, ei ole asjakohane. Sellele tõdemusele tuginedes tuvastati TUM-põhimõtte rikkumine, mitte see, et rikkumine oli piisavalt selge.

54. Ka ei tulene – vastupidi sellele, mida C. Staelen väidab – vaidlustatud otsuse punktist 290, et rikkumine oli piisavalt selge. Igal juhul, nagu ka ombudsman on väitnud, ei muuda seda asjaolu, et Üldkohus analüüsis vaidlustatud otsuse punktides 291 ja 292, kas ombudsmani võetud meetmed võiksid heastada mittevaralise kahju, mida C. Staelen väidetavalt on kandnud, kuivõrd see arutelu puudutab kahju suuruse hindamist, mitte rikkumise raskust.⁴⁹

55. Seda, kuidas ombudsmani hoolsuse puudumise näol oli tegemist piisavalt selge ELi õiguse rikkumisega, Üldkohus tegelikult ei selgita, kuigi peaks⁵⁰. Isegi kui lähtuda sellest, et põhjendused tulenevad kaudselt vaidlustatud kohtuotsuse punktist 88, oleks see kohtuotsus vastuoluline, kuivõrd Üldkohus alustas oma analüüsi, väites otsuse punktis 72, et kui ombudsmanil ei ole kaalutusõigust, võib vähimgi rikkumine olla küllaldane, et tuvastada piisavalt selge rikkumise esinemine.

56. Seega leian ma, et igal juhul ei täitnud Üldkohus nõuetekohaselt oma kohustust põhjendada, miks parlamendi 22. märtsi 2007. aasta arvamuse sisu moonutamine ombudsmani poolt kujutas endast TUM-põhimõtte piisavalt selget rikkumist.

47 — Vt selle kohta kohtuotsus, 5.3.1996, Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 56. Kuigi see punkt viitab sellele, kas „õigusnormi rikkumine [on] vabandatav“, ei välista miski selle kriteeriumi kohaldamist ka faktivigadele, arvestades, et nimetatud punktis ei tooda välja asjassepuutuvate tegurite ammendav loetelu.

48 — Kohtuotsus, 24.9.2008, M vs. Euroopa Ombudsman, T-412/05, ei avaldata, EU:T:2008:397 (vt eelkõige punkt 134). Vt sarnaselt kohtuotsus, 7.2.1990, Culin vs. komisjon, C-343/87, EU:C:1990:49, punkt 28.

49 — Vt selle kohta kohtuotsus, 14.10.2014, Giordano vs. komisjon, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, punktid 37–40.

50 — Vt muu hulgas kohtuotsus, 26.5.2016, Rose Vision vs. komisjon, C-224/15 P, EU:C:2016:358, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika.

d) Apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa: kui tõsine on TUM-põhimõtte rikkumine, mis seisneb selles, et ombudsman jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli teistele ELi organitele edastatud

57. Apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa puudutab Üldkohtu järelust, mille kohaselt on ombudsman seeläbi, et ta jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli teistele ELi organitele edastatud, rikkunud TUM-põhimõtet küllalt olulisel määral, et tuua endaga kaasa liidu lepinguväline vastutus.

58. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 143 leidis Üldkohus eelkõige, et ombudsman „ei ole tõendanud, et ta oleks uurinud ja tema käsutuses oleks olnud olulisi asjaolusid tuvastamiseks, millal ja kuidas kõnealune sobivate kandidaatide nimekiri 17. mai 2005. aasta ja 14. mai 2007. aasta vahelisel ajal teistele liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele edastati“. Seejärel leidis ta, et selline hoolsuskohustuse täitmata jätmine kujutas endast piisavalt selget rikkumist.

59. Nii nagu ombudsman on õigesti märkinud, tuleneb see järelus kohtupraktika tõlgendusest, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86. Kuivõrd leian, et see tõlgendus on väär, on seetõttu väär ka vaidlustatud kohtuotsuse punkt 143.

60. Juhul kui Euroopa Kohus leiab minust erinevalt, et vaidlustatud kohtuotsuse punkt 86 ei ole puudulik, siis hämmastab mind igal juhul see, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi, jättes nõuetekohaselt täitmata oma põhjendamiskohustuse.

61. Üldkohus ei esita tõepoolest ühtegi tegelikku selgitust selle kohta, miks see, et ombudsman jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli teistele ELi organitele edastatud, kujutas endast TUM-põhimõtte piisavalt selget rikkumist. Ainuüksi see, et Üldkohus märgib, et ombudsman ei ole tõendanud, et ta oleks uurinud ja tema käsutuses oleks olnud olulisi asjaolusid, ei selgita eksimuse raskust, vaid on seotud pigem sellega, et ombudsman peab kandma sellega seotud tõendite puudumise riski. Selle kohta, kas põhjendused võiksid olla kaudsed, viitan sellele, mida mainisin eespool punktis 55.

62. Sellest tuleneb, et apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa on õige.

e) Apellatsioonkaebuse esimese väite neljas osa: kui tõsine on TUM-põhimõtte rikkumine, mis seisneb selles, et ombudsman jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli edastatud parlamendi peadirektoraatidele

63. Olles leidnud, et ombudsman „ei ole tõendanud, et ta oleks uurinud ja tema käsutuses oleks olnud [asjassepuutuva] teavitamise hindamiseks olulisi asjaolusid“, järelus Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 144, et asjaolu, et ombudsman jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli edastatud parlamendi peadirektoraatidele, on küllalt tõsine, et tuua endaga kaasa liidu lepinguväline vastutus.

64. Nii nagu ombudsman on õigesti märkinud, tuleneb ka see järelus kohtupraktika ebaõigest tõlgendusest, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86.

65. Sarnaselt põhjendustega, mille esitasin eespool punktides 60 ja 61, leian igal juhul, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi seeläbi, et ta ei täitnud oma kohustust esitada põhjendusi selle kohta, miks see, et ombudsman jättis uurimata, kas asjassepuutuv teave oli parlamendi peadirektoraatidele esitatud, kujutas endast TUM-põhimõtte piisavalt selget rikkumist.

66. Seega on põhjendatud ka apellatsioonkaebuse esimese väite neljas osa ning seetõttu ka apellatsioonkaebuse esimene väide täies ulatuses.

C. Apellatsioonkaebuse teine väide: TUM-põhimõtte rikkumine ombudsmani poolt omaalgatusliku uurimise käigus tingib liidu vastutuse

1. Poolte väited

67. Esmalt väidab ombudsman, et analüüsides konkursi edukalt läbinud isikute nimekirja kehtivuse kestust seoses TUM-põhimõtte rikkumisega, tegi Üldkohus otsuse *ultra petitia*, kuivõrd C. Staeleni nõue puudutas ilmset hindamisviga. Lisaks sellele väidab ombudsman, et otsuse 94/262 artikli 3 lõiked 1 ja 2 annavad talle õiguse erineval viisil tõendeid koguda ja otsustada, kas on vaja teha täiendavaid uurimistoiminguid. Ta väidab, et võib õiguspäraselt tugineda institutsiooni antud teabele, kui ei esine midagi, mis seaks nende tõendite usaldusväärsuse kahtluse alla. Ta väidab ka, et tal ei olnud põhjust mitte tugineda oma seisukohas vastusele, mille parlament andis 15. novembril 2010 tema omaalgatusliku uurimise käigus esitatud küsimusele, ja et C. Staelen, keda oli sellest vastusest teavitatud, ei reageerinud sellele. Ombudsman väidab, et tal ei olnud võimalik ette näha, et parlament seda teavet peaaegu kolm aastat hiljem parandab, ja igal juhul ei ole vaidlustatud kohtuotsuses mingeid selgitusi selle kohta, miks tema viga oli piisavalt selge. Lõpuks arvustab ta Üldkohut, sest viimane on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 113 väärtalt järeldanud, et ombudsman oli see, kes esitas dokumendid, mis näitasid parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamuse ebatäpsust, ja punktis 199, et „esialgu konkursi edukalt läbinud kandidaate nimed [olid] asjaomases sobivate kandidaatide nimekirjas vähemalt kaks aastat, neli kuud ja 20 päeva“, kui selles nimekirjas oli C. Staelenist pisut kauem vaid üks kandidaat, nagu on välja toodud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 201.⁵¹

68. C. Staelen väidab, et haldusasutuste hea usu presumptsioon on ümberlükatav. C. Staeleni arvates on juhul, kui ombudsman on tunnistanud kaebuse vastuvõetavaks, teabe usaldusväärsus juba kahtluse alla seatud. Tema hinnangul tuleks kaebuse esitajate heauskus asetada haldusasutuste omast ettepoole, kuivõrd ombudsmani uurimised toimuvad esimeste huvides. C. Staelen teeb järelduse, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis, et ombudsmanil ei olnud tarvilikul määral tõendeid, millele oma otsuse tegemisel tugineda, ja see viga oli piisavalt selge, et tuua kaasa liidu vastutus.

2. Hinnang

69. Ombudsmani väide, mille kohaselt tegi Üldkohus otsuse *ultra petitia*, tuleb tagasi lükata. Tõepoolest, nagu eespool punktides 38 ja 39 märgitud, on TUM-põhimõtte tihedalt seotud ombudsmani kaalutlusõigusega otsustada, kas ja kuidas oma uurimist läbi viia. Üldkohus väljendas C. Staeleni nõuet seoses ilmse hindamisveaga TUM-põhimõtte rikkumisena – milleks tal oli õigus – ja tegemist ei ole sugugi hagi aluse uuesti määratlemisega.⁵²

70. Apellatsioonkaebuse selle väite ülejäänud osa jaguneb minu hinnangul kaheks: esmalt väidab ombudsman, et sellega, kui ta jättis parlamendi antud vastuse tulemusel täiendava uurimise läbi viimata, ei ole ta TUM-põhimõtet rikkunud. Teiseks väidab ta, et igal juhul ei olnud tema käitumine piisavalt tõsine, et tekiks liidu lepinguväline vastutus. Analüüsin seda apellatsioonkaebuse väidet nimetatud järjekorras.

51 — Vaidlustatud kohtuotsuse ingliskeelse versiooni punktis 201 on tõlkevigaga, kuivõrd seal kasutatakse mitmust („[...] shorter than that for the other successful candidates [...]“), samal ajal kui otsuse prantsuskeelne – kohtumenetluse keeles olev – versioon viitab „[...] une durée inférieure à celle d'un des autres lauréats du concours [...]“ (kohtujuristi kursiiv mõlemas kohas).

52 — Vt selle kohta kohtuotsus, 1.7.2008, Chronopost vs. UFEX jt, C-341/06 P ja C-342/06 P, EU:C:2008:375, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika.

a) Apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa: TUM-põhimõtte väidetav rikkumine, mis seisneb parlamendi 22. märtsi 2007. aasta arvamusele tuginemises

71. Kõik vaidlustatud kohtuotsuse lõigud, mida ombudsman on eriti arvustanud, nimelt punktid 199, 205 ja 223, on seotud otsuse punktis 197 taasesitatud väitega, et ombudsman tegi vea, kui ta leidis, et parlament ei diskrimineerinud C. Staeleni võrreldes teiste konkursi edukalt läbinud isikutega seoses ajavahemikuga, mille vältel ta oli kantud selle konkursi tulemusena koostatud sobivate kandidaatide nimekirja.

72. Märgin, et ei saa välistada, et eespool punktis 67 viidatud ombudsmani kriitika seoses faktide tuvastamisega on põhjendatud. Sellegipoolest, isegi kui ombudsman ei väida, et Üldkohus moonutas esimeses kohtuastmes kohtuasja asjaolusid, ei ole see kriitika tulus, kuivõrd need võimalikud vead on asjakohatud. Esmalt, mis puudutab termini „vähemalt“ ebaõiget kasutamist, siis leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 203 lihtsalt – ja õigesti –, et parlamendi antud selgitus ei olnud õige. Teiseks, kuigi toimikust selgub, et parlamendi oluline dokument, milles on öeldud, et tema 15. novembri 2010. aasta arvamus oli ebatäpne, esitati pigem C. Staeleni kui ombudsmani initsiatiivil⁵³, ei viita vaidlustatud kohtuotsuse punkt 113 sellele konkreetsele dokumendile. Asjaolu, et see dokument esitati C. Staeleni taotlusel, on seetõttu tähtsusetu.

73. Olgu kuidas on, ma ei leia, et Üldkohtul oleks võimalik põhjendatult väita – nagu ta on seda teinud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 205 –, et ombudsman rikkus TUM-põhimõtet sellega, et asus omaalgatusliku uurimise lõpetamisel seisukohale, et parlament ei olnud kasutanud haldusomavoli „ilma et tal oleks olnud tõendavaid andmeid iga asjaomase isiku töölevõtmise aja kohta, ning need selgitused osutusid põhjendamatuks“.

74. Mis puudutab konkreetset asjaolu, et hiljem osutusid selgitused põhjendamatuks, siis kahtlen ma sügavalt, kas hinnangu andmine sellele, kas ametiasutus on järginud TUM-põhimõtet, saab õiguspäraselt sõltuda üksnes või peamiselt sündmustest, mis vaidlustatud käitumisele järgnevad. Viga ei tohi kindlaks teha üksnes tagantjärele tarkusele tuginedes.

75. Kui pöörduda järgmisena vaidlustatud kohtuotsuse punkti 204 poole, siis märgin, et Üldkohus leidis üldiselt, et „asjaolu, et uurimise käigus ombudsmanile institutsiooni poolt antud selgitus võib näida veenvana, ei vabasta ombudsmani kohustusest tagada, et selgituse aluseks olevad asjaolud on tõendatud, juhul kui ta teeb ainult selle selgituse alusel järelduse, et asjassepuutuva institutsiooni haldusomavoli puudus“. Sellest väitest ei piisa aga selleks, et näidata, et ombudsman on TUM-põhimõtet rikkunud.

76. Tõepoolest, nagu on selgitatud eespool punktis 32, sõltub TUM-põhimõtte järgimine asjassepuutuvatest faktilistest asjaoludest ja kõnealusele menetlusele ning haldusasutuse tegevusele kohaldatavatest õigusnormidest. Liigkategoriline seisukoht nagu see, mis on välja toodud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 204, ei puuduta seetõttu ei üht ega teist. See jätab vähemalt eksliku mulje, et kui ombudsman vaid oleks oma seisukohas tuginenud kahele väitele, oleks ta seda põhimõtet järginud.

77. Asjassepuutuvate faktiliste asjaolude ja kohaldatavate õigusnormide analüüsimine kinnitab seisukohta, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi.

53 — Esimese kohtuastme toimikust selgub, et pärast C. Staeleni 12. veebruari 2014. aasta taotlust taotles Üldkohus oma kohtusekretäri 20. märtsi 2014. aasta otsusega, et parlament esitaks oma kirjalikud seisukohad tema ja C. Staeleni vahelise paralleelse kahjude hüvitamise kohtuasja jaoks, mida on nimetatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 52 (kohtuasi, milles tehti otsus 29. aprillil 2015, CC vs. parlament, T-457/13 P, EU:T:2015:240), mida parlament 27. märtsil 2014 ka tegi. Parlamendi vastuväidetest selles kohtuasjas (mille ombudsman on lisanud oma apellatsioonkaebusele käesolevas kohtuasjas) selgub, et parlamendi väitel sai ta just tolle apellatsioonimenetluse käigus uut teavet seoses konkursi EUR/A/151/98 tulemusena koostatud edukate kandidaatide nimekirja esialgsete edukate kandidaatide kandmise kehtivuse kestusega (vt tolle kohtuotsuse punktid 70–78).

78. Mis puudutab asjassepuutuvaid faktilisi ajaolusid, siis esmalt, nagu on väitnud ombudsman ja millele C. Staelen ei ole vastu vaieldud, ei esitanud parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamuse kohta märkusi ei C. Staelen – kes, nagu selgub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 26, oli enne sõnaselgelt ombudsmani palunud, et see talle ei kirjutaks – ega ka isikud, kes tegutsesid tema nimel pärast seda, kui C. Staelen oli taotlenud otsesuhtluse lõpetamist.⁵⁴

79. Teiseks tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktist 42, et arvestades C. Staeleni vastuseisu omaalgatuslikule uurimisele ja ülekaaluka avaliku huvi puudumist, puudus täiendavate uurimiste jaoks alus. Seetõttu lõpetas ombudsman uurimise, mida mäletatavasti alustati selleks, et parandada küsimused, mida C. Staelen oli pidanud ebaõigeks.

80. Kolmandaks ei ole Üldkohtu esile toodud asjaoludes midagi, mis võimaldaks teha järelduse, et ombudsman ei oleks saanud selle eelneva käitumise tõttu või muul põhjusel tugineda parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamusele.

81. Mis puudutab kohaldatavaid õigusnorme, siis olen ma eespool punktis 41 ombudsmani ulatuslikku kaalutusõigust juba selgitanud. Lisaks sellele täidab ombudsman oma ülesandeid otsuse 94/262 artikli 9 lõike 1 kohaselt liidu ja tema kodanike üldistes huvides, mitte üksnes selleks, et kaitsta individuaalseid huve, nagu sooviks C. Staelen. Kuivõrd selle üldise huvi – olgu sellele tuginetud kaebuses või käsitletagu seda omal algatusel – analüüsimine sõltub iga juhtumi asjaoludest, ei tohiks piiratud olla ka asjassepuutuvate tegurite arv, millele ombudsman oma kaalutusõigust teostades võib viidata; ja ka vastupidi: ta ei peaks olema kohustatud lähtuma üksnes teatud teguritest.⁵⁵ Nähtavasti on see eriti asjakohane seoses uurimistega, mis toimuvad ombudsmani omal algatusel. Üldkohus jättis aga parlamendi 15. novembri 2010. aasta vastuse ja selle, et ombudsman pidas seda veenvaks, lihtsalt arvesse võtmata. Selline lähenemine, mille puhul Üldkohus asendas ombudsmani hinnangu enda omaga, ei ole viimase spetsiifilise funktsiooniga kokkusobitav.

82. Lisaks sellele on see vastuolus ELi õiguse põhimõtetega, millega reguleeritakse viisi, kuidas ombudsman oma uurimisi läbi viib.

83. Esmalt meenutaksin seda, et liidu organid peavad olema omavahelises koostöös üksteise suhtes lojaalsed⁵⁶ ja et liidu kohtutel on voli kontrollida, kas seda kohustust on nõuetekohaselt täidetud. Õigusriigi põhimõttele rajatud ühiskondades tähendab see ühtlasi tõepärasuse kohustust. Seega kaasneb nende organite väidetega nende tõepärasuse – ümberlükatav – presumptsioon.⁵⁷ Kui ELi organi väide kujutab endast täielikku vastust ombudsmani küsimustele, siis puudub ombudsmanil vabadus ilma mõjuvate põhjusteta nende väidete tõepärasust või motiive kahtluse alla seada. Kui aga täielikku vastust ei tule, on ombudsmanil õigus ja tõenäoliselt ka kohustus oma uurimist jätkata. Otsus 94/262 ei toeta kuidagi C. Staeleni väidet, et selle presumptsiooni lükkab ümber see, et ombudsman tunnistab kaebuse vastuvõetavaks: asjaolu, et kaebus on vastuvõetav, ei tähenda, et see on põhjendatud, ja selles otsuses viidatud vastuvõetavuse normid on puhtformaalsed (vt muu hulgas otsuse 94/262 artikli 2 lõiked 2–4, 7 ja 8). Teistsugune seisukoht muudaks sisutuks otsuse 94/262 artikli 3 lõike 6, mis viitab üksnes haldusomavoli võimalusele.

84. Teiseks valitseb ELi õiguses tõendite vaba hindamise põhimõte ja ainus asjassepuutuv kriteerium esitatud tõendite hindamisel on seotud nende usutavusega.⁵⁸ Seega, kui tõendid on piisavalt kindlad ja usaldusväärsed, võib täiendava uurimise läbiviimine olla liigne.

54 — Vt ka ombudsmani 31. märtsi 2011. aasta otsuse punkt 61, millega lõpetati omaalgatuslik uurimine.

55 — Mis puudutab TUM-põhimõtte kohaldamist seoses komisjoni hinnanguga liidu huvidele, millele tugineti kaebuses konkurentsieeskirjade väidetava rikkumise kohta, vt kohtuotsus, 17.5.2001, IECC vs. komisjon, C-450/98 P, EU:C:2001:276, punktid 57 ja 58.

56 — Vt selle kohta kohtuotsus, 6.10.2015, nõukogu vs. komisjon, C-73/14, EU:C:2015:663, punkt 84 ja seal viidatud kohtupraktika.

57 — Vt analoogia alusel kohtuotsus, 26.4.2005, Sison vs. nõukogu, T-110/03, T-150/03 ja T-405/03, EU:T:2005:143, punkt 29 (jäeti apellatsiooni korras muutmata: kohtuotsus, 1.2.2007, Sison vs. nõukogu, C-266/05 P, EU:C:2007:75).

58 — Kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine vs. komisjon, C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 63.

85. Kokkuvõtteks ei toeta ei asjassepuutuvad asjaolud ega kohaldatavad õigusnormid arusaama, mille kohaselt on ombudsman TUM-põhimõtet rikkunud.

86. Tegelikult ei võimaldanud parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamuse ebatäpsus Üldkohtul teha järeldust, et ombudsman on rikkunud TUM-põhimõtet.

87. Meeles tuleb pidada seda, et sisuliselt tuletas Üldkohus TUM-põhimõtte rikkumise, võrreldes seda aega, mil C. Staelen oli kantud edukate kandidaatide nimekirja, parlamendi 15. novembri 2010. aasta vastusega. Tuginedes teabele, mis tuli ilmsiks esimese astme kohtumenetluse ajal, leidis kohus, et C. Staeleni nimi oli sellesse nimekirja kantud ühe kuu ja kaheksa päeva võrra lühema aja vältel kui ainsa allesjäänud eduka kandidaadi oma ja et parlamendi 15. novembri 2010. aasta vastus ei olnud õige. Esmalt vaevab mind see, et Üldkohus näib olevat sidunud selle, kas ombudsman on rikkunud hoolsuskohustust, sellega, kas diskrimineerimine ka tegelikult aset leidis, mis on eraldiseisev küsimus. Igal juhul, kui parlament oleks kas või teoreetiliselt andnud arvamuse, mis oleks nende järeldustega kooskõlas, tuleb mõista, et üksnes asjaolu, et ühe teise kandidaadi nimi oli selles nimekirjas pisut kauem kui kuu C. Staeleni omast rohkem, ei võimaldaks teha järeldust, et tema nimi ei olnud sellesse nimekirja kantud sisuliselt teistega võrreldavaks ajaks, rääkimata sellest, et selline tegevus oleks näidanud ombudsmani hooletust. Parimal juhul on need andmed ebapiisavad.

88. Seega, kuigi parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamus osutus ebatäpseks palju hiljem, ei tähenda see, et ombudsman ei oleks üles näidanud nõutavat hoolsust. Pigem näib, et C. Staelen ei põhjendanud piisaval määral oma väidet, et teda oli diskrimineeritud, mida ombudsman oleks hoolsuskohustusest tulenevalt pidanud edasi uurima.

89. Sellest tulenevalt leian, et apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa on põhjendatud.

b) Apellatsioonkaebuse teise väite teine osa: liidu lepinguvälise vastustuse rakendumine

90. Juhul kui Euroopa Kohus peaks leidma, et ombudsman on TUM-põhimõtet rikkunud, juhiksin ma tähelepanu sellele, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 205 esitatud Üldkohtu järeldus selle põhimõtte piisavalt selge rikkumise kohta tugineb otsuse punktis 86 kasutatud üldisele käsitlusviisile, mida pean vääraks.

91. Lisaksin – edasiarendusena sellele, mida märkisin eespool punktis 46 –, et ombudsmani omal algatusel algatatud uurimise kontekstis ei ole TUM-põhimõtte järgimise eesmärk tavaliselt mitte konkreetse kodaniku huvide kaitsmine, vaid pigem haldusomavoli tuvastamisele suunatud uurimise terviklikkus. Samas tuleb tunnistada, et nagu ombudsman kinnitas kohtuistungil, ei vaidlusta ta – vähemalt formaalselt – hinnangut, mille Üldkohus andis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88.

92. Sarnaselt põhjendustega, mille esitasin eespool punktides 60 ja 61, leian igal juhul, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi seeläbi, et kui jätta arvestamata viitamine tema üldistele põhjendustele vaidlustatud kohtuotsuse punktides 84–86, ei ole ta täitnud oma kohustust esitada põhjendused selle kohta, miks see, et ombudsman jättis läbi viimata täiendavad uurimised, kujutas endast TUM-põhimõtte piisavalt selget rikkumist.

93. Sellest tuleneb, et apellatsioonkaebuse teise väite teine osa ning seega ka terve teine väide on põhjendatud.

D. Apellatsioonkaebuse kolmas väide: liidu vastutuse tingib see, et ombudsman rikkus kohustust tegutseda mõistliku aja jooksul

1. Poolte väited

94. Nõustudes Üldkohtuga, et tema 1. juuli 2008. aasta vastus C. Staeleni 19. oktoobri 2007. aasta ja 24. jaanuari 2008. aasta kirjadele oli põhjendamatult hilineanud, väidab ombudsman, et Üldkohus ei selgita, kuidas see kujutab endast mõistliku aja jooksul tegutsemise kohustuse piisavalt selget rikkumist, mis võib tingida liidu lepinguvälise vastutuse. Ombudsmani hinnangul võrdsustab Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 269 kasutatud käsitusviisis väärt selle kohustuse rikkumise kahju hüvitamisega. Igal juhul väidab ta, et Üldkohus ei ole arvesse võtnud kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid, sealhulgas seda, et ombudsman palus oma viibinud vastuse pärast vabandust.

95. Kuigi see paikneb tema vastuse selles osas, mis puudutab esimese väite teist osa, väidab C. Staelen, et Üldkohus selgitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 290 küllaldaselt määral, miks oli hilineanud vastuse näol tegemist ELi õiguse piisavalt selge rikkumisega.

2. Hinnang

96. Kui ei ole konkreetseid õigusnorme, mis kohaldatavaid tähtaegu reguleeriksid, tuleneb õiguskindluse põhimõttest, et ELi organid peavad täitma oma ülesandeid mõistliku aja jooksul. Ajavahemiku mõistlikkust tuleb hinnata kõigi konkreetsele asjale omaste asjaolude alusel, võttes eelkõige arvesse vaidluse tähtsust huvitatud isiku jaoks, asja keerukust, eri menetluslikke etappe, mida ELi institutsioon on järginud, ning poolte käitumist menetluse käigus. Igal juhul ei tule seda, kas tegemist on mõistliku ajaga, kindlaks teha lähtuvalt täpsest, abstraktselt määratletud ajalisest piirist.⁵⁹

97. Pooled ei vaidle selle üle, et vastates C. Staeleni 19. oktoobri 2007. aasta ja 24. jaanuari 2008. aasta kirjadele 1. juulil 2008, rikkus ombudsman kohustust tegutseda mõistliku aja jooksul. Vastus saabus vastavalt enam kui kaheksa ja viis kuud pärast C. Staeleni kirju. Apellatsioonkaebuse selle väitega vaidlustab ombudsman vaidlustatud kohtuotsuse punkti 269, milles iseloomustatakse seda rikkumist kui õigusriigi põhimõtte piisavalt selget rikkumist. Selles punktis leidis Üldkohus, et „kuna hagejal on õigus oma taotluste mõistliku aja jooksul läbivaatamisele, on mõistliku aja järgimata jätmine üksikisikule õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine, mis toob kaasa liidu vastutuse“.

98. Sellega ühendas Üldkohus ühelt poolt õigusriigi põhimõtte piisavalt selge rikkumise kriteeriumi – mis sõltub kohtuotsuses *Brasserie du pêcheur*⁶⁰ nimetatud teguritele tuginevast hinnangust – ja teiselt poolt nõude, et ELi organid peavad täitma oma ülesandeid mõistliku aja jooksul – mis põhineb erinevatel kriteeriumidel, nimelt neil, mis on välja toodud eespool punktis 96. Liidu vastutuse tekkimiseks peab põhjendamatult viivitus kohtupraktika kohaselt aga näitama hoolsuse ilmset puudumist.⁶¹

99. Seega väidab ombudsman õigesti, et Üldkohus võrdsustas mõistliku aja jooksul tegutsemise kohustuse mis tahes rikkumise õigusriigi põhimõtte piisavalt selge rikkumisega. Tegelikult peegeldab see vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 väljendatud üldist seisukohta. Eespool punktides 35–43 esitatud põhjustel on see seisukoht õiguslikult ekslik.

100. Lisaks sellele tuleb eespool punktis 54 toodud põhjustel lükata tagasi C. Staeleni väide, mille kohaselt on Üldkohus selgitanud, miks oli viivitus piisavalt tõsine.

59 — Vt selle kohta kohtuotsus, 14.6.2016, *Marchiani vs. parlament*, C-566/14 P, EU:C:2016:437, punktid 95, 96, 99 ja 100 ning seal viidatud kohtupraktika.

60 — Vt kohtuotsus, 5.3.1996, *Brasserie du pêcheur ja Factortame*, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punktid 55–57.

61 — Kohtuotsus, 15.3.1995, *COBRECAF jt vs. komisjon*, T-514/93, EU:T:1995:49, punkt 70, mis puudutab 15 kuu pikkust viivitust.

101. Lõpuks tuleneb sellest, et ka minu arvates ei esitanud Üldkohus põhjendusi, miks kujutas põhjendamatuult hiline vastus endast ELi õiguse piisavalt selget rikkumist. Igal juhul viitan ma *mutatis mutandis* eespool punktides 60 ja 61 esitatud tähelepanekutele.

102. Sellest tulenevalt teen ettepaneku nõustuda apellatsioonkaebuse kolmanda väitega.

E. Apellatsioonkaebuse neljas väide: C. Staeleni kantud mittevaralise kahju hüvitatav olemus

1. Poolte väited

103. Leides, et Üldkohtul oli vaidlustatud kohtuotsuse punktis 290 õigus, kui ta järeldas, et ombudsmani käitumine põhjustas usalduse kaotuse selle institutsiooni vastu, ja kahetsedes, et selline käitumine põhjustas C. Staelenile meelehäarmi, seab ombudsman sellegipoolest kahtluse alla selle, kuidas neid asjaolusid saab võrdsustada mittevaralise kahju tekitamisega. Ta väidab, et Üldkohus on eksinud, kuivõrd ta ei ole seda kuidagi selgitanud.

104. C. Staelen väidab, et Üldkohus ei ole seoses mittevaralise kahjuga õigusnorme rikkunud, vaid pigem tema kahju alahinnanud.

2. Hinnang

105. Meenutan, et kui Üldkohus on tuvastanud kahju olemasolu, on vaid temal hagi piires pädevus otsustada selle kahju hüvitamise viisi ja ulatuse üle. Selleks aga, et Euroopa Kohus saaks Üldkohtu otsuse läbi vaadata, peab see otsus olema piisavalt põhjendatud ja kahju hindamise osas viitama kriteeriumidele, mida on välja mõistetud summa määramisel arvesse võetud.⁶² Samas on see, kuidas Üldkohus on kahju olemasolu õiguslikult kirjeldanud, samuti asjaolu, mis kuulub apellatsiooniastmes Euroopa Kohtu haardeulatusse.

106. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 290 leidis Üldkohus, et ombudsmani toime pandud mitmesugused rikkumised tekitasid C. Staelenile „aja ja energia raiskamise tunde ja põhjustasid usalduse kaotuse selle organi vastu“.⁶³ Kuigi ta leidis otsuse punktis 291, et tema kahju heastasid teatavad ombudsmani võetud meetmed, leidis ta punktis 292, et need meetmed ei olnud piisavad, et hüvitada täielikult kahju, mille suuruseks hindas ta punktis 294 *ex aequo et bono* 7000 eurot.

107. Mis puudutab liidu lepinguvälise vastutuse tekke teist, kahjuga seotud tingimust, siis vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on selle tingimuse kohaselt vajalik, et kahju, mille eest hüvitist taotletakse, on tegelik ja kindel.⁶⁴

108. Lävi, mis tuleb ületada selleks, et mittevaralist kahju saaks pidada hüvitatavaks, on mõistetavalt kõrge ja Euroopa Kohus ei ole seda künnist soostunud alandama.⁶⁵ Eelkõige kontekstis, kus kahju hüvitamise nõue on esitatud koos tühistamisnõudega, on vaidlustatud akti tühistamine igasuguse kantud mittevaralise kahju hüvitamiseks sobiv vahend, mistõttu kahju hüvitamise nõue ei ole

62 — Vt kohtuotsus, 9.9.1999, *Lucaccioni vs. komisjon*, C-257/98 P, EU:C:1999:402, punktid 34 ja 35 ning seal viidatud kohtupraktika.

63 — Kuigi siinkohal on apellatsioonkaebuses viidatud vaidlustatud otsuse sellele punktile seoses C. Staeleni usalduse kaotusega, vaidlustades seejärel arusaama, et „Üldkohtu välja valitud asjaolud võiksid olla seotud mittevaralise kahjuga“, hõlmab see vaikumisi ka aja ja energia raiskamise tunnet.

64 — Vt kohtuotsused, 9.11.2006, *Agraz jt vs. komisjon*, C-243/05 P, EU:C:2006:708, punkt 27, ja 21.2.2008, *komisjon vs. Girardot*, C-348/06 P, EU:C:2008:107, punkt 54.

65 — Nt võrdle omavahel kohtuotsuseid, 14.5.1998, *nõukogu vs. De Nil ja Impens*, C-259/96 P, EU:C:1998:224, punkt 25, ja 26.6.1996, *De Nil ja Impens vs. nõukogu*, T-91/95, EU:T:1996:92, punktid 49 ja 50, ning lisaks sellele 18.4.2013, *komisjon vs. Systran ja Systran Luxembourg*, C-103/11 P, EU:C:2013:245, punkt 84, ning 16.12.2010, *Systran ja Systran Luxembourg vs. komisjon*, T-19/07, EU:T:2010:526, punktid 324 ja 325.

vajalik.⁶⁶ Lisaks sellele ei anna mittevaralise kahju hüvitamise ebamäärased nõuded alust hüvitise väljamõistmiseks. Näiteks on Euroopa Kohus keeldunud hüvitise väljamõistmisest mittevaralise kahju eest, mis on seotud „pikaajalise ebakindluse tundega“ seoses karjääri arenguga.⁶⁷ Seega väidaksin, et mida ebatavalisem on mittevaralise kahju hüvitamise nõue, seda suurem on vajadus, et hageja seda objektiivselt põhjendaks. Järelikult selleks, et Euroopa Kohus saaks oma kontrolli adekvaatselt teostada, peaks Üldkohus esitama üksikasjalikumad põhjendused, kui viimane peab sellist nõuet põhjendatuks.

109. Kui aga tekitatud kahju on eriti oluline ning toimepandud õigusvastase teo tunnistamine ei ole piisav, võib erandjuhul olla sobiv mittevaralise kahju hüvitamine. Näiteks kohtuasjas Culin oli tagasi lükatud hageja kandidatuur seoses ametikõrgendusega Euroopa Komisjonis. Komisjoni vastuses tema kaebusele viidati tema juhivõimetele antud ebasoodsale hinnangule, mis osutus vääraks. Euroopa Kohus leidis, et selline hinnang on iseenesest solvav. Lisaks sellele oli seda komisjonis laialdaselt levitatud, mis põhjustas hagejale selge mittevaralise kahju, mis oli lahus tema kandidatuuri tagasilükkamise otsusest. Seda kahju ei heastanud tervenisti ei paranduse avaldamine *addendumis* ega tagasilükkamise tühistamine. Seetõttu mõistis Euroopa Kohus komisjonilt mittevaralise kahju hüvitamiseks välja ühe sümboolse Prantsuse frangi.⁶⁸

110. Sellega sarnaselt leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses M, et komisjoni ametniku nimetamine ombudsmani otsuse esialgses avaldatud versioonis rikkus selle ametniku õigusi ja määris tema mainet, mille eest mõisteti sellele ametnikule mittevaralise kahju eest välja 10 000 eurot.⁶⁹

111. See aga erineb oluliselt olukorrast käsitletavas kohtuasjas.

112. Erinevalt eespool nimetatud kohtuasjadest ei ole Üldkohus tõepoolest selgitanud, kuidas C. Staeleni väidetav usalduse kaotus ombudsmani institutsiooni vastu mõjutas teda isiklikult ja sügavalt. Tegelikult kannataks sellise mõju käes pigem ombudsman: teod, mida Üldkohus pidas õigusvastaseks, ei määrinud ju C. Staeleni reputatsiooni.

113. Pealegi ei veena mind üldiselt lähenemine, et avalik-õiguslike asutuste suhtes usalduse kaotuse eest mõistetakse välja mittevaralise kahju hüvitis. Arvestades, et avalik-õiguslikud asutused on eranditult võimelised iga päev vigu tegema ja teevadki neid, hoidun spekulatsioonidest selle üle, kas sellist usaldust on võimalik saavutada või kaotada, täheldades lihtsalt seda, et selline lähenemine üksnes tarbetult soodustaks kohtuskäimist.

114. Mis puudutab selle kahju tunnustamist, mida C. Staelen aja ja energia raiskamise tunde näol kandis, siis piisab sellest, kui öelda, et Üldkohus ei ole ilmselgelt selgitanud, kuidas ta jõudis järelduseni, mille kohaselt asjaolu, et C. Staelenil sellised tunded olid, annab talle õiguse saada kahjuhüvitist. Kuigi teatud liiki mittevaralise kahju suurust võib olla keeruline hinnata, ei saa sellise kahju eest hüvitist välja mõista üksnes selle hüvitamist taotleva poole subjektiivse avalduse alusel, vaid see peab olema ka väljastpoolt ja objektiivselt kontrollitav.

115. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 291 ja 292 välja toodud põhjendused selgitavad seda, miks ombudsmani võetud meetmed ei heastanud täielikult C. Staeleni väidetavat mittevaralist kahju, aga mitte seda, miks kõnealust kahju üldse hüvitatavaks peeti.

66 — Vt kohtuotsused, 7.2.1990, Culin vs. komisjon, C-343/87, EU:C:1990:49, punkt 26, 28.2.2008, Neirinck vs. komisjon, C-17/07 P, EU:C:2008:134, punktid 96–98 ja selle kohta 28.5.2013, Abdulrahim vs. nõukogu ja komisjon, C-239/12 P, EU:C:2013:331, punkt 72. Mõnede väitel on see kohtupraktika suund piiratud eelkõige avaliku teenistuse kohtuasjadega, vt kohtujuristi ettepanek, Mengozzi, kohtuasi Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu, C-45/15 P, EU:C:2016:658, punkt 54.

67 — Kohtuotsus, 14.5.1998, nõukogu vs. De Nil ja Impens, C-259/96 P, EU:C:1998:224, punkt 25 ja resolutsiooni punkt 2.

68 — Vt kohtuotsus, 7.2.1990, Culin vs. komisjon, C-343/87, EU:C:1990:49, punktid 27–29.

69 — Kohtuotsus, 24.9.2008, M vs. Euroopa Ombudsman, T-412/05, ei avaldata, EU:T:2008:397. Oma ettepanekus kohtuasjas Euroopa Ombudsman vs. Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2003:394, punkt 143, leidis kohtujurist Geelhoed, et F. Lamberti juhtumil käsitlemisel aset leidnud ombudsmani väidetavate ametialaste eksimuste ning talle nendega tekkinud „kahjuliku ja hävitava mõju“ vahel oli põhjuslik seos, ent keeldus selle ettepaneku punktis 141 analüüsima kahju kui sellise küsimust, kuivõrd (praegune) Üldkohus ei olnud seda oma otsuses teinud.

116. Leides seega, et usalduse kaotus ning aja ja energia raiskamise tunne, mida C. Staelen koges, annab õiguse kahju hüvitamisele, on Üldkohus selle põhjendamata jätmisega eksinud nii materiaa- kui ka menetlusõiguse vastu. Seega tuleks apellatsioonkaebuse neljanda väitega nõustuda.

F. Apellatsioonkaebuse viies väide: põhjuslik seos

1. Poolte väited

117. Viidates vaidlustatud kohtuotsuse punktile 293, väidab ombudsman, et üks Üldkohtu tuvastatud eeskirjade eiramisi oli seotud tema omaalgatusliku uurimisega. Tsiteerides vaidlustatud kohtuotsuse punkti 292, väidab ta, et põhjuslikku seost ei saa esineda. Seega on Üldkohus rikkunud õigusnormi.

118. C. Staelen apellatsioonkaebuse selle väite kohta oma seisukohta ei väljendanud.

2. Hinnang

119. Mis puudutab liidu lepinguvälist vastutust, siis on kahju tekitanud asjaolu ja kahju vahelise põhjusliku seose olemasolu küsimus – mis on lepinguvälise vastutuse tekkimise eeldus – õigusküsimus, mis allub järelikult Euroopa Kohtu kontrollile.⁷⁰ Põhjuslik seos, mis on vajalik selleks, et tekiks liidu lepinguväline vastutus ELTL artikli 340 teise lõigu alusel, tuvastatakse siis, kui kahju on kõnealuse õigusvastase teo otsene tagajärg.⁷¹

120. Apellatsioonkaebuse viienda väite kontekstis selgub, et ombudsman ei nõustu vaidlustatud kohtuotsuse punktiga 293, kui seda tõlgendada koosmõjus sama otsuse punktiga 292.

121. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 293 leidis Üldkohus, et „ombudsmani toime pandud rikkumised on ka määrav põhjus, miks [C. Staelen] kaotas ombudsmani institutsiooni vastu usalduse ja tundis, et kaebus oli aja ja energia raiskamine. Seega on vastavalt kohtupraktikale asjaomaste rikkumiste ja väidetava mittevaralise kahju vahel põhjuslik seos.“

122. Ombudsman väidab, et tema omaalgatusliku uurimise kontekstis tehtud viga, nimelt täiendava uurimise läbi viimata jätmine parlamendi 15. novembril 2010. aastal tehtud otsuse tulemusel, ei saanud põhjustada C. Staeleni usalduse kaotust ombudsmani institutsiooni suhtes, kui vaidlustatud kohtuotsuse punkti 292 kohaselt oli „[C. Staeleni] vastuseisu põhjuseks ombudsmani omaalgatuslikule uurimisele usalduse kaotus“.

123. Nagu aga ombudsman lõpuks kohtuistungil tunnistas, ei vaidlуста ta oma apellatsioonkaebuses kasutatud sõnastusega tegelikult vaidlustatud kohtuotsuse punktis 293 tehtud järeldust, et toime pandud rikkumiste ja C. Staeleni kaebust puudutava aja ja energia raiskamise tunde vahel esines põhjuslik seos. Vaidlustatud kohtuotsuse punkti 290 (mida ei ole samuti vaidlustatud) viimase lause kohaselt tulenes see tunne osaliselt rikkumisest, mis seisnes selles, et ombudsman ei viinud parlamendi 15. novembri 2010. aasta arvamuse tulemusel läbi täiendavat uurimist.

124. Sellest tuleneb, et isegi kui ombudsmanil oleks selle konkreetse rikkumise suhtes õigus, ei oleks vaja kohtuotsuse resolutiivosa muuta. Seega ei ole apellatsioonkaebuse viies väide tulemuslik.

70 — Kohtuotsus, 16.7.2009, komisjon vs. Schneider Electric, C-440/07 P, EU:C:2009:459, punkt 192.

71 — Kohtuotsus 30.4.2009, CAS Succhi di Frutta vs. komisjon, C-497/06 P, ei avaldata, EU:C:2009:273, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika.

125. Juhul kui Euroopa Kohus peaks leidma, et see apellatsioonkaebuse väide on tulemuslik, peaksin ma seda põhjendatuks. Tõepoolest, vaidlustatud kohtuotsuse punktist 292 tuleneb, et C. Staeleni usalduse kaotus ombudsmani institutsiooni suhtes eelnes rikkumisele, mis on seotud ombudsmani omaalgatusliku uurimise lõpetamisega. Selle rikkumise suhtes ei ole seega põhjuslikku seost tuvastatud või vähemalt näivad esitatud põhjendused vastuolulised.

126. Sellegipoolest on minu põhiseisukoht, et Euroopa Kohus peaks apellatsioonkaebuse viienda väite tagasi lükkama, sest see ei ole tulemuslik.

G. Hinnangu tagajärjed

127. Euroopa Kohus on jätnud C. Staeleni apellatsioonkaebuse ja vastuapellatsioonkaebuse rahuldamata.⁷² Seega osas, mis puudutab ombudsmani lepinguvälise vastutuse *kasvu*, on vaidlustatud kohtuotsus lõplik.

128. Lisaks sellele tuleneb eelnevast, et minu hinnangul on ombudsmani apellatsioonkaebuse esimene kuni neljas väide põhjendatud.

129. Sellest tulenevalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku kooskõlas põhikirja artikliga 61 tühistada vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiivosa punktid 1, 3 ja 4.⁷³ Samuti teen ettepaneku, et Euroopa Kohus teeks käesolevas asjas sama sätte kohaselt lõpliku otsuse, kuivõrd menetlusstaadium võimaldab seda seoses C. Staeleni nõudega mittevaralise kahju hüvitamiseks.

130. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et liidu lepinguvälise vastutuse kohaldamiseks ELTL artikli 340 teise lõigu tähenduses peab olema täidetud terve rida tingimusi nagu liidu institutsioonidele etteheidetava käitumise ebadeaduslikkus, kahju olemasolu ning käitumise ja osutatud kahju vahelise põhjusliku seose olemasolu.⁷⁴

131. Kuivõrd need tingimused on kumulatiivsed, ei ole vaja teisi analüüsida, kui üks on täitmata.⁷⁵

132. Minu jaoks on selge, et ombudsman ei rikkunud ELi õigust piisavalt selgelt ühelgi viiest korrast, mida Üldkohus on välja toonud. Lisaks sellele, arvestades asjaolusid, mille pinnalt on esitatud mittevaralise kahju hüvitamise nõue väidetava kahju eest, mille ombudsman asjassepuutuvate uurimiste käigus on tekitanud, ei ole ilmne, et TUM-põhimõte andis C. Staelenile õigusi. Igal juhul soovitaksin Euroopa Kohtul selle esimeses kohtuastmes tekkinud küsimusega mitte tegeleda.

133. Tegelikult näib sobilikum analüüsida C. Staelenile väidetavalt tekitatud mittevaralise kahju olemust.

134. C. Staeleni esimeses kohtuastmes esitatud seisukohad seoses tema kantud mittevaralise kahjuga on hästi kokku võetud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 272. Selle punktides 288 ja 289 lükkas Üldkohus mõned tema väited õigesti tagasi, kuivõrd ta nõudis ombudsmanilt kahju hüvitamist parlamendi väidetavate rikkumiste eest ja tema väidetava kahju eest, mis seisnes „raha raiskamises“.

72 — Kohtumäärused, 29.6.2016, Euroopa Ombudsman vs. Staelen, C-337/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:670, ja 20.7.2016, Staelen vs. Euroopa Ombudsman, C-338/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:599.

73 — Vt nt kohtuotsuse resolutsioon, 14.5.1998, nõukogu vs. De Nil ja Impens, C-259/96 P, EU:C:1998:224, võrreldes kohtuotsuse resolutsiooniga, 26.6.1996, De Nil ja Impens vs. nõukogu, T-91/95, EU:T:1996:92.

74 — Vt selle kohta kohtuotsus, 14.10.2014, Giordano vs. komisjon, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika.

75 — Kohtuotsus 30.4.2009, CAS Succhi di Frutta vs. komisjon, C-497/06 P, EU:C:2009:273, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika.

135. Selles kontekstis ja eespool punktides 112–114 toodud põhjustel leian ma, et C. Staeleni ülejäänud väited, mis on seotud tema usalduse kaotusega ombudsmani institutsiooni vastu ning aja ja energia raiskamise tundega, ei ole veenvad. Kuivõrd tõendamiskoormis on C. Staelenil⁷⁶, teen järelduse, et tema tõlgendus mittevaralise kahju hüvitamise nõude kohta ei puuduta kahju, mis oleks ELTL artikli 340 tähenduses tegelik ja kindel.

136. Kuivõrd liidu lepinguvälise vastutuse tekke üks kumulatiivsetest tingimustest ei ole rahuldatud, teen Euroopa Kohtule ettepaneku jätta C. Staeleni mittevaralise kahju hüvitamisega seotud hagi ülejäänud osas ja seega hagi tervikuna rahuldamata.

H. Kohtukulud

137. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõikes 2 on sätestatud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotamise. Vastavalt artikli 138 lõikele 2, mis artikli 184 lõike 1 kohaselt on apellatsioonimenetluses kohaldatav, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

138. Euroopa Kohtu 29. juuni 2016. aasta määrusega jäeti C. Staeleni vastuapellatsioonkaebus rahuldamata ja otsustati, et kohtukulude kandmine otsustatakse edaspidi. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku rahuldada ombudsmani apellatsioonkaebus ja tühistada vaidlustatud kohtuotsus. Lisaks teen Euroopa Kohtule ettepaneku jätta C. Staeleni kahju hüvitamisega seotud hagi ülejäänud osas ja seega hagi tervikuna rahuldamata. Ombudsman taotles oma apellatsioonkaebuses, et kohtukulud jaotataks õiglaselt. Sellest tuleneb, et C. Staelen peaks kandma oma kulud ja ombudsmani kulud, mis on seotud menetlusega Üldkohtus ja Euroopa Kohtus.

VI. Ettepanek

139. Eeltoodust tulenevalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

- tunnistada vastuvõetamatuks Claire Staeleni mittevaralise kahju hüvitamise nõue, mille ta esitas vastuses apellatsioonkaebusele;
- tühistada 29. aprilli 2015. aasta kohtuotsuse Staelen *vs.* ombudsman (T-217/11, EU:T:2015:238) resolutsiooni punktid 1, 3 ja 4;
- jätta läbi vaatamata C. Staeleni esitatud kahju hüvitamise hagi kohtuasjas T-217/11 osas, mis puudutab tema mittevaralist kahju, ja seega kahju hüvitamise hagi tervikuna;
- jätta C. Staeleni kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja ombudsmani kulud, mis on seotud kohtuasja T-217/11 menetlusega Üldkohtus ja kohtuasja C-337/15 P menetlusega Euroopa Kohtus.

76 — Vt kohtuotsus, 14.10.2014, *Giordano vs. komisjon*, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika.